

УДК [930.25:929 Харитоненко "1822/1891"] (477)

Л. А. ПОКИДЧЕНКО*

ІВАН ХАРИТОНЕНКО – ЗАСНОВНИК ДИНАСТІЇ ЦУКРОЗАВОДЧИКІВ

Публікуються документи про добродійну діяльність І. Г. Харитоненка, метричні записи про його народження та смерть, матеріали про встановлення пам'ятника І. Г. Харитоненку, автограф І. Г. Харитоненка.

Ключові слова: Іван Герасимович Харитоненко; цукрозаводчик; меценат; благодійник; метрична книга; Головна контора Харитоненка; Державний архів Сумської області.

Ця історія дійсно схожа на казку, казку, в якій не було чарівної палички чи доброго чаклуна, казку, в якій все сталося завдяки таланту і праці, силі та мудрості людини. Від обивателя слободи Нижньої Сироватки до дійсного статського радника, почесного громадянина м. Суми, сумського міського голови, мільйонера та мецената – такий його шлях, шлях в 69 земних та понад ніж 120 років пам'яті, в якій було все: слава, шана, зневага, глуmlinня і нарешті повернення. Далеко-далеко від великих міст, у самому центрі Російської імперії, на березі тихоплинної річки Сироватки, серед верболозів, розкинулась слобода – Нижня Сироватка. Там жила велика родина з таким звичайним прізвищем – Харитоненки. І ніхто не гадав, що один із представників цієї родини зробить це прізвище найвідомішим – його з великою повагою будуть вимовляти не лише в Росії, а й далеко за її межами.

Іван народився в сім'ї Герасима Омеляновича та Варвари Іванівни Харитоненків¹. І зараз у деяких публікаціях роком його народження названо 1820 (мабуть, тому, що саме цей рік вказано в "Енциклопедичному словнику" під ред. Брокгауза та Ефрона). Але ще в 1994 році в Державному архіві Сумської області знайдено запис у метричній книзі Архангело-Михайлівської церкви слободи Нижня Сироватка Сумського повіту, згідно з яким встановлено, що народився Іван 25 вересня, охрещений 26 вересня 1822 р.; хрещеними були – обиватель слободи Іван Федорович Клименко та дружина протоієрея Покровської церкви слободи Нижньої Сироватки Пелагея Степанівна Томашевська².

Герасим Омелянович Харитоненко був волосним головою, а згодом став купцем 3-ї гільдії³.

* *Покидченко Людмила Анатоліївна* – заступник директора – начальник відділу організації та координації архівної справи Державного архіву Сумської області, заслужений працівник культури України.

Велика родина жила звичайним селянським життям, тому вже в дитинстві діти усвідомили, що таке хліб і як він дістається. В селі була приходська школа, що стала єдиним навчальним закладом, який довелося відвідувати Івану. А здібності та головне жага знань в нього були великі – почавши в 56 років вивчати французьку мову, згодом вільно говорив та читав на ній. Першими вчителями для нього стали дячок Каложний та селянин Данило Буряк. Після закінчення навчання батько відправив Івана в Курськ до купця Худокормова в бакалійну лавку, згодом Іван перейшов до торговця мануфактурою Гладкова. Саме тут, в Курську, була його друга школа, де він практично засвоював навички підприємницької діяльності. Обіймаючи посаду конторника, роз'їжджав по ярмарках, зустрічався і знайомився з різними людьми, укладав угоди. Мабуть, саме тут зародилася мрія самому стати господарем, мрія, досягненню якої присвятив своє життя.

У кінці 40-х рр. Іван Харитоненко вирішив повернутись до Сум. З цією метою придбав у травні 1848 р. у селянина Степана Руденка “дворовое место, с имеющеюся на нем деревянною постройкою, состоящею в городе Сумах в Преображенском приходе”⁷⁴, а також в листопаді 1849 р. у Федора Іванова “двор в городе Сумах в Воскресенском приходе”⁷⁵.

Саме на Воскресенській вулиці і поселився “3-ї гільдії купець”⁷⁶ Іван Герасимович Харитоненко, одружившись на доньці купця І. Ф. Скубенка. Все добре, мрії збуваються – з'явилась власна справа, будинок, сім'я. Але на героя чекають випробування. І перше з них – страшне, бо непоправне. Через кілька місяців після весілля дружина помирає. Вдівець... Праця, праця і праця допомогла йому в горі.

Життя не стоїть на місці. Минув рік. Йому майже 30. В квітні 1852 р., отримавши свідоцтво Воскресенської церкви м. Суми про те, “что он вдов по первому браку.., ко вступлению в брак с засватанной им невестою, купеческою дочерью, девицею Наталиею Лещинской... препятствий не оказалось”⁷⁷, одружується вдруге. В шлюбі з Наталією Максимівною мав єдиного сина Павла.

Спочатку Іван Харитоненко не мав достатнього капіталу для самостійної діяльності, тому він тісно співпрацював із купцем Дмитром Івановичем Сухановим. Як же Харитоненку спало на думку займатися саме цукром? Тут потрібно згадати людину, яку сам Іван Герасимович називав своїм вчителем. Олексій Микитич Монаков, колишній прикажчик московських купців, перший на Сумщині почав торгівлю цукром. Як комісіонер московських та петербурзьких купців закупував цукор на півдні Росії. Невдовзі Монаков розбагатів, купив невеликий масток в Сумському повіті і розпочав будівництво власного цукрового заводу. Та його раптова смерть перешкодила здійснити задумане.

Харитоненко пішов його шляхом. Він упродовж року їздив сусідніми губерніями і закупував цукор спочатку для петербурзького купця Єлисеєва⁸. А Суханов опікувався бакалійною торгівлею. Коли спільний капітал досяг сотень тисяч, компаньйони розділились: Суханов залишив собі бакалійну торгівлю, а Харитоненко – торгівлю цукром. Кошти, нажиті торгівлею та комісіонерством, використовував на оренду цукрових заводів та маєтків, широко залучав банківські кредити.

Йому вдалося стати одним із найбагатших людей країни, бо мав талант комерсанта та промисловця, не боявся сміливих починань, відповідальності, але був далекий від авантюр, його вважали людиною слова. “Иван Герасимович страстно любил свою коммерческую деятельность, но не своекорыстная жажда приобретения и обогащения была душою его предприятий и трудов. Он любил промышленность, как ученый любит свою науку, как художник любит свое искусство, оттого все его обширные заведения носят на себе печать не только соответствующего цели благоустройства, но красоты и изящества”, – говорив преосвященный Амвросій, архієпископ Харківський⁹.

А стосовно невдач... Доля вирішила ще раз випробувати Івана Герасимовича. Харитоненко орендує завод Зборомирського в с. Старому. Ця оренда була дуже невдалою: завод згорів разом з цукром, до того ж ні завод, ні цукор не були застраховані. Орендар опинився на межі банкрутства. Московські та петербурзькі купці, впевнені в порядності, чесності, працьовитості свого компаньйона, допомогли Івану Герасимовичу. І з тих пір доля більше не випробувала його – справи йшли в гору.

Він і батьком був дбайливим та вимогливим: з дитинства привчав сина Павла до підприємницької діяльності. В листі за 30 квітня 1870 р. один із курських партнерів Харитоненка пише про участь в торговельних операціях “наследника Павла Ивановича”¹⁰. Велику увагу надавав релігійному вихованню, зокрема в одному з листів, надісланих під час перебування Павла в Москві, Іван Герасимович радить йому та своїм компаньйонам, “чтобы они не очень-то раскутились в Москве, а пусть пойдут в Кремль Богу помолятся”¹¹.

Слава, багатство, нагороди зовсім не вплинули на Івана Герасимовича. Він ніколи не забував і не соромився свого походження, завжди пам’ятав, хто він, яка земля його зростила та надала сили і могутності. В своєму виступі в грудні 1882 року на честь приїзду до Сум архієпископа Харківського Амвросія говорив: “Мы – малороссы, у нас сложился какой-то особый характер, вследствие особых условий жизни Малороссии”¹². До речі, маючи чин дійсного статського радника та орден Св. Станіслава 1-го ступеня за законами імперії міг би називатись дворянином, а він в заповіті та в акті з розподілу майна між спадкоємцями названий “сумским первой гильдии купцом”¹³.

Головна контора торгівельного будинку “І. Г. Харитоненко з сином” знаходилась в Сумах на Троїцькій вулиці, поряд стояв будинок, в якому мешкала родина. Контори були в Москві, Томську, Владивостоці, Баку. Цукор постачався на ринки Росії, Туреччини, Персії¹⁴. Продукція отримувала нагороди на Всеросійських та Всесвітніх виставках у Санкт-Петербурзі (1870) – срібна медаль, Відні (1873) – медаль “преуспєяннє”, Філадельфії (1876) – медаль I класу, Парижі (1878) – золота медаль, Москві (1882) – зображення Державного орла, Ніцці (1884) – почесний диплом, Антверпені (1885) – золота медаль, Нижньому Новгороді (1896) – повторення зображення Державного орла¹⁵.

І. Г. Харитоненку належали 6 цукрових та 1 рафінадний завод, ще 2 заводи він орендував. Він був володарем величезних маєтків: у Харківській та Курській губерніях йому належало до 40000 десятин землі, ще 18000 десятин він орендував.

Це величезне багатство, яке було нажите за надзвичайно короткий строк, зробило казковою постать Івана Герасимовича, а щедре благодійництво, яке продовжував за заповітом його спадкоємець, сприяло розквіту міста та повіту. Селянський хлопець, який став цукровим королем, не забув свого рідного краю, а став його добрим генієм. У 1880 р. побудував кам'яну Тихонівську церкву в слободі Нижня Сироватка Сумського повіту. В 1885 р. спорудив триповерховий будинок в м. Харкові вартістю 50000 крб. і подарував його Харківському університету. 12 серпня 1885 р. урядом були затверджені при університеті 18 стипендій імені І. Г. Харитоненка, одна – імені Імператора Олександра II і одна – імені Імператора Олександра III, по 300 крб. кожна. Стипендії його імені існували також в Сумському реальному училищі, в чоловічій Олександрівській та жіночій гімназіях. Місто Суми майже повністю своїм процвітаннєм зобов'язане Харитоненку, що витрачав величезні суми на добродійність, – спорудження реального училища, жіночої гімназії, дитячого притулку, селянського банку, благоустрій вулиць та ін. Важко переоцінити все зроблене для економічного добробуту краю, “коим наглядним результатом являється возникновение и быстрый рост свеклосахарной промышленности, оказавшей благотворное влияние на все отрасли земледелия и на увеличение благосостояния местного населения”¹⁶.

Іван Герасимович Харитоненко був нагороджений: 12 червня 1865 р. золотою медаллю на Аннинській стрічці для носіння на шиї за значні пожертвування на створення в м. Суми громадської пожежної команди; 31 грудня 1871 р. орденом Св. Анни III ступеня за відмінну старанність на службі та значні пожертвування при заснуванні Сумської міської лікарні; 26 червня 1874 р. орденом Св. Станіслава II ступеня за особливі заслуги на посту почесного піклувальника Сумського реального училища; 15 листопада 1886 р. Харитоненку було оголошено

Милостивий Государь
Ваше Высокоблагородие

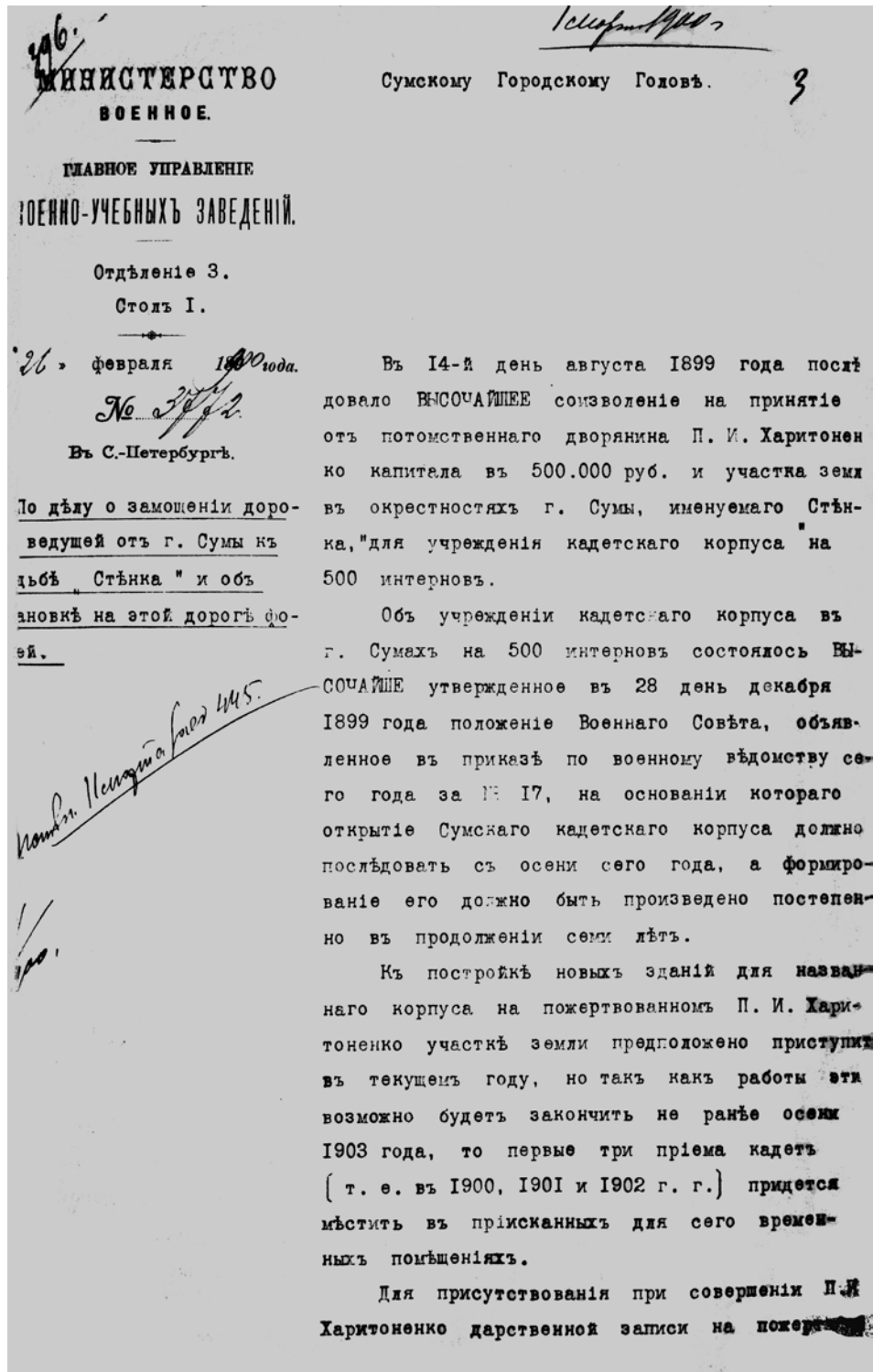
Преледе всего передайте мой поклон Павлу
Шваповичу и Василию Максимовичу и попросите
преледе, чтобы они не вникли в расквитанное
из Москвы, а пусть пойдут в Премьер
бюро там же, писать же буду посылать письмо
и теперь скажите, что другой письма Деле
Марка не видят, пусть это отдадут
Сегодня получили письмо отъ, Владимирова,
что Деле писателя Фридриху и по бумагам
они имеют до 1500 р. а кто-то, впрочем,
ни впрямь это сказать, и вестись же,
200 р. следовательно туда денег не надо,
своими будут писать, пусть привозят
во Суму.

При ветрии времени посылать Павлу те-
перь же разрядку, которую и много отдадут
на Деле Москвы до 200 р. не могу по случаю
преледе, впрочем, есть надежда, что вот
дасть, скоро погода возстановится.
Алексей Клемишуконь расквитано удовлетворительно,
если да не будут платить бр. бр.

Лист І. Г. Харитоненка до повіреного у справах в Москві
з наказом сину Павлу. 20 березня 1870 року.
Державний архів Сумської області, Ф-235, оп. 1, спр. 5, арк. 62.

то швидко привітати Митрофановою ще 200 руб,
 но все таки 100 руб Митрофановою в котрому
 Вашо писанні писано.
 Слава Богу хто наш, рахунок страшило
 роти и я надіюсь, що естудувані, парі
 мію. Ви естудувані естудувані 750 руб
 естудувані.
 Мнѣ пока швидко подорожувати митрофану
 и подорожувати митрофану, до вѣрху
 дружить надобно естудувані, даю Васильову ресепт
 и все что было Василь, президе писані, в
 немъ по естудувані, естудувані естудувані
 не увеличитъ закладу, а тѣмъ вѣрху
 34 вѣрху естудувані не закладувані, вѣрху
 роти и насъ вѣрху естудувані, митрофану
 митрофану Митрофановою Василь, закладу
 писані Митрофану, то по естудувані не
 по естудувані.
 Вѣрху естудувані Василь, естудувані закладу
 ку Митрофану
 Убо Митрофану вѣрху Митрофану 3300 руб, естудувані
 родне по естудувані, передайте Гр. естудувані
 кто вѣрху естудувані, Митрофану и
 Митрофану такъ по естудувані, вѣрху естудувані
 В. Н. митрофану, естудувані митрофану, естудувані
 митрофану, митрофану естудувані 20 вѣрху естудувані

Лист І. Г. Харитоненка до повіреного у справах в Москві
 з наказом сину Павлу. 20 березня 1870 року.
 Державний архів Сумської області, Ф-235, оп. 1, спр. 5, арк. 62 зв.

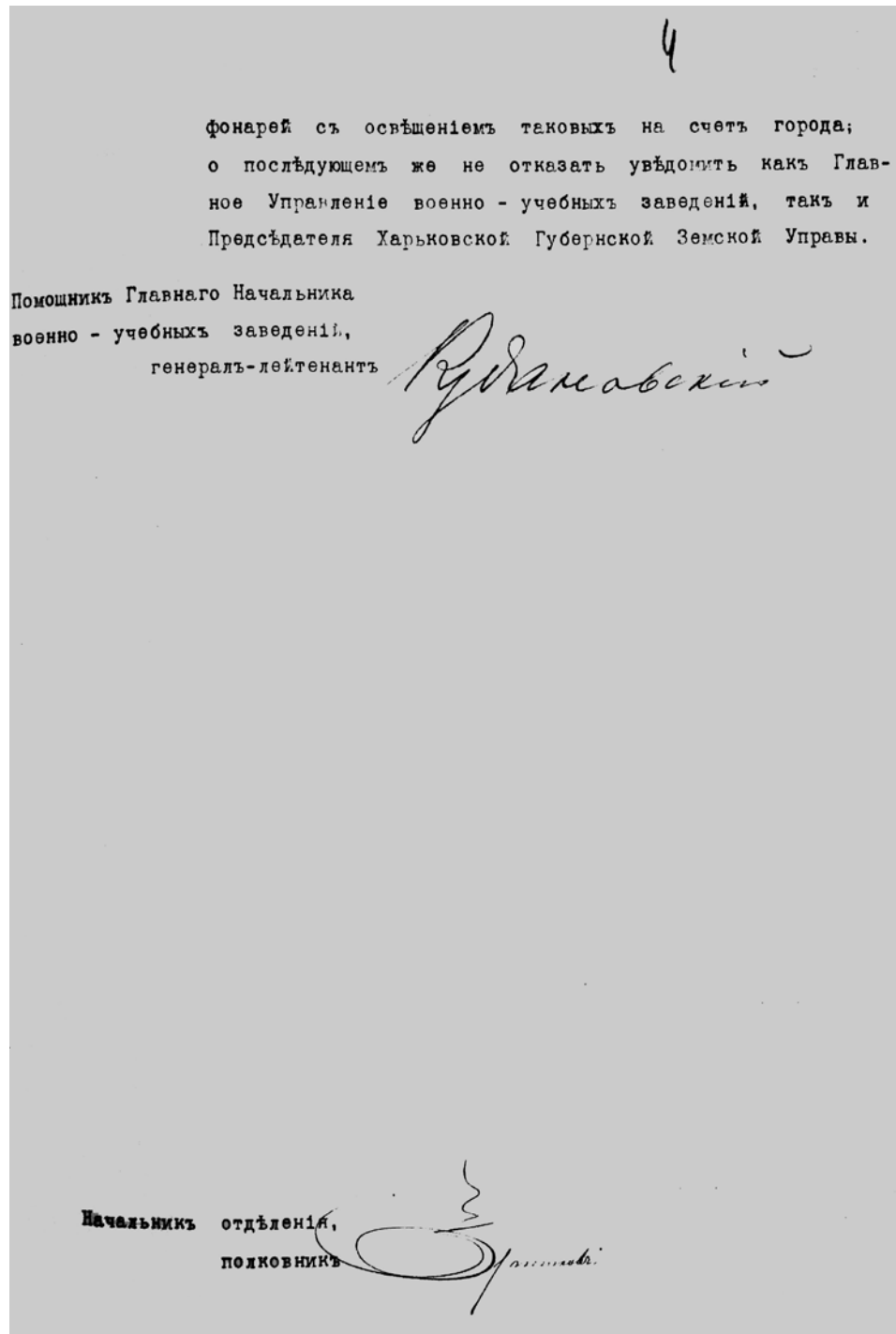
Лист Головного управління військово-навчальних закладів
до Сумського міського голови про відкриття
кадетського корпусу в Сумах. 26 лютого 1900.
Державний архів Сумської області, Ф-1, оп. 1, спр. 55, арк. 3.

ванний имъ участокъ земли "Стѣнка," а также для принятія этого участка былъ командированъ въ октябрѣ 1899 года въ г. Сумы состоявшій при Главномъ Управленіи военно - учебныхъ заведеній, генераль - маіоръ В у к о т и ч ь, который донесъ, между прочимъ, въ Главное Управленіе, что дорога, ведущая отъ г. Сумы до участка "Стѣнка," не замощена и не освѣщается, вслѣдствіе чего пользоваться этою дорогою, для проѣзда во время распутицы и дождей затруднительно.

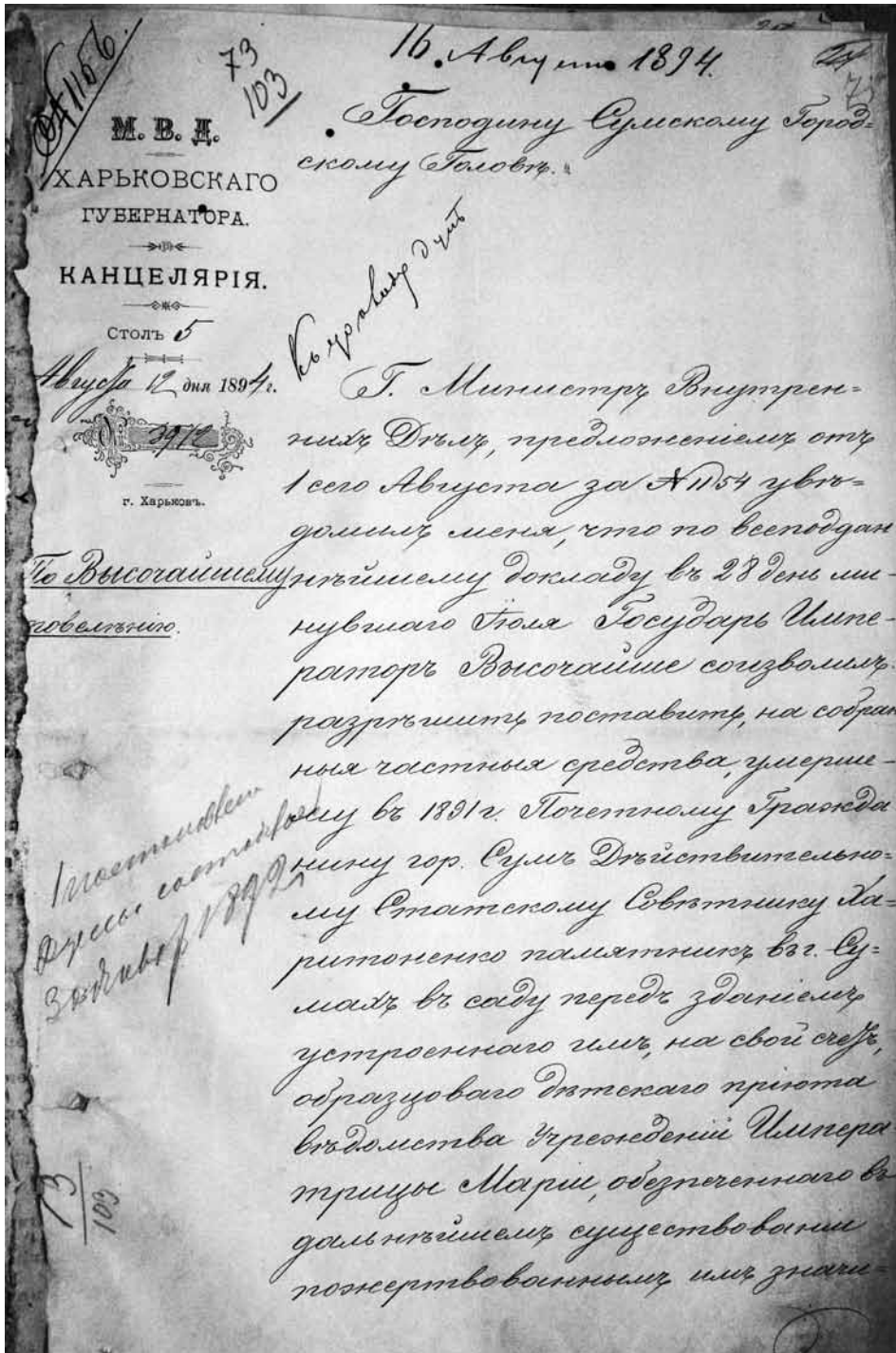
Въ виду сего генераль - маіоромъ В у к о т и ч е м ь было возбуждено ходатайство передъ предсѣдателемъ Харьковской Губернской Земской Управы о приведеніи въ благоустроенный видъ упомянутой дороги, ведущей отъ г. Сумы къ усадьбѣ "Стѣнка" и изъ поступившаго нынѣ отзыва Харьковской Губернской Земской Управы отъ 12 сего февраля за № 102 (339 усматривается, что упомянутое ходатайство о приведеніи въ благоустроенный видъ дороги не могло быть доложено минувшему очередному Губернскому Земскому Собранію за отсутствіемъ по сему предмету заключеній Сумской Городской Думы и Сумскаго Уѣднаго Земскаго Собранія, въ вѣдѣніи которыхъ названная дорога состоитъ, и что, по полученіи таковыхъ заключеній, упомянутое ходатайство о благоустройствѣ дороги будетъ представлено будущему очередному Губернскому Земскому Собранію.

Сообщая о вышеизложенномъ, Главное Управленіе проситъ не отказать въ содѣйствіи Вашемъ къ замощенію на счетъ города всей означенной дороги или хотя той части ея, которая находится въ вѣдѣніи города, а также къ установленію на этой дорогѣ

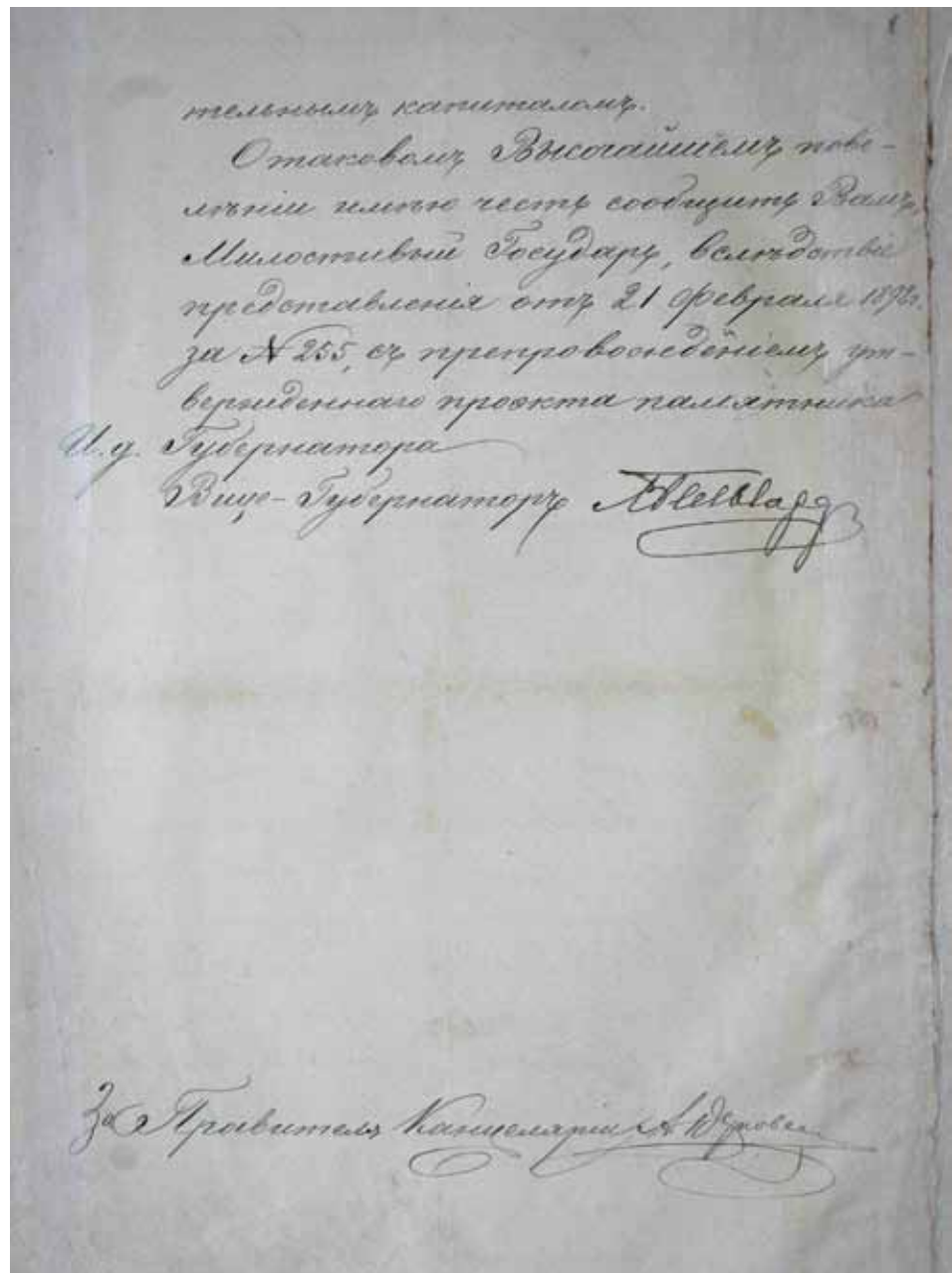
Лист Головного управління військово-навчальних закладів
до Сумського міського голови про відкриття
кадетського корпусу в Сумах. 26 лютого 1900.
Державний архів Сумської області, Ф-1, оп. 1, спр. 55, арк. 3 зв.

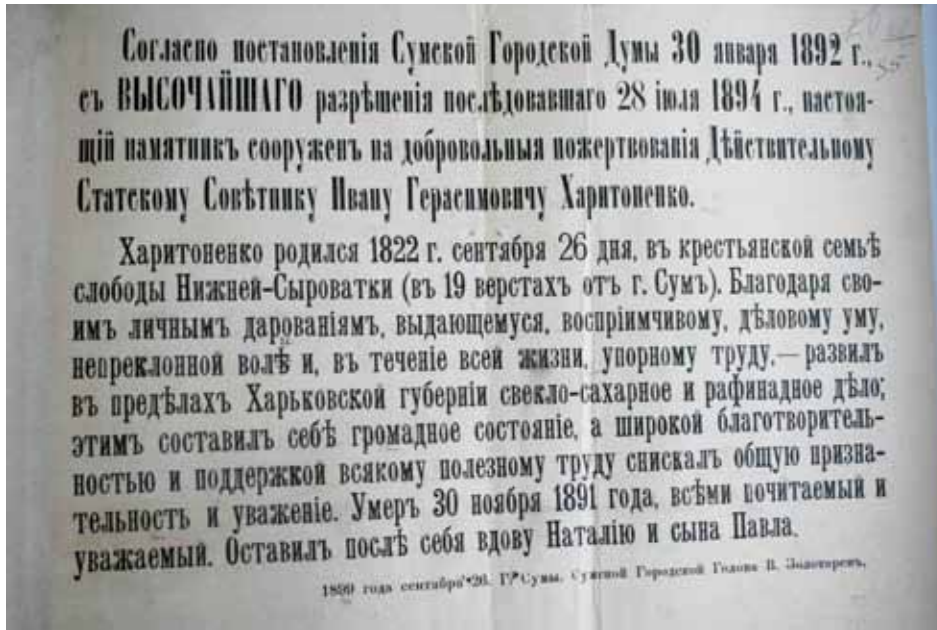
Лист Головного управління військово-навчальних закладів
до Сумського міського голови про відкриття
кадетського корпусу в Сумах. 26 лютого 1900.
Державний архів Сумської області, Ф-1, оп. 1, спр. 55, арк. 4.

Лист Харківського губернатора Сумському міському голові про дозвіл Государя імператора на встановлення в м. Суми пам'ятника І. Г. Харитоненку. 12 серпня 1894 року.
Державний архів Сумської області, Ф-354, оп. 1, спр. 12, арк. 75.

Лист Харківського губернатора Сумському міському голові
 про дозвіл Государя імператора на встановлення в м. Суми
 пам'ятника І. Г. Харитоненку. 12 серпня 1894 року.
 Державний архів Сумської області, Ф-354, оп. 1, спр. 12, арк. 75 зв.

Оголошення про відкриття в м. Суми пам'ятника І. Г. Харитоненку.
26 вересня 1899 року.

Державний архів Сумської області, Ф-354, оп. 1, спр. 12, арк. 85.

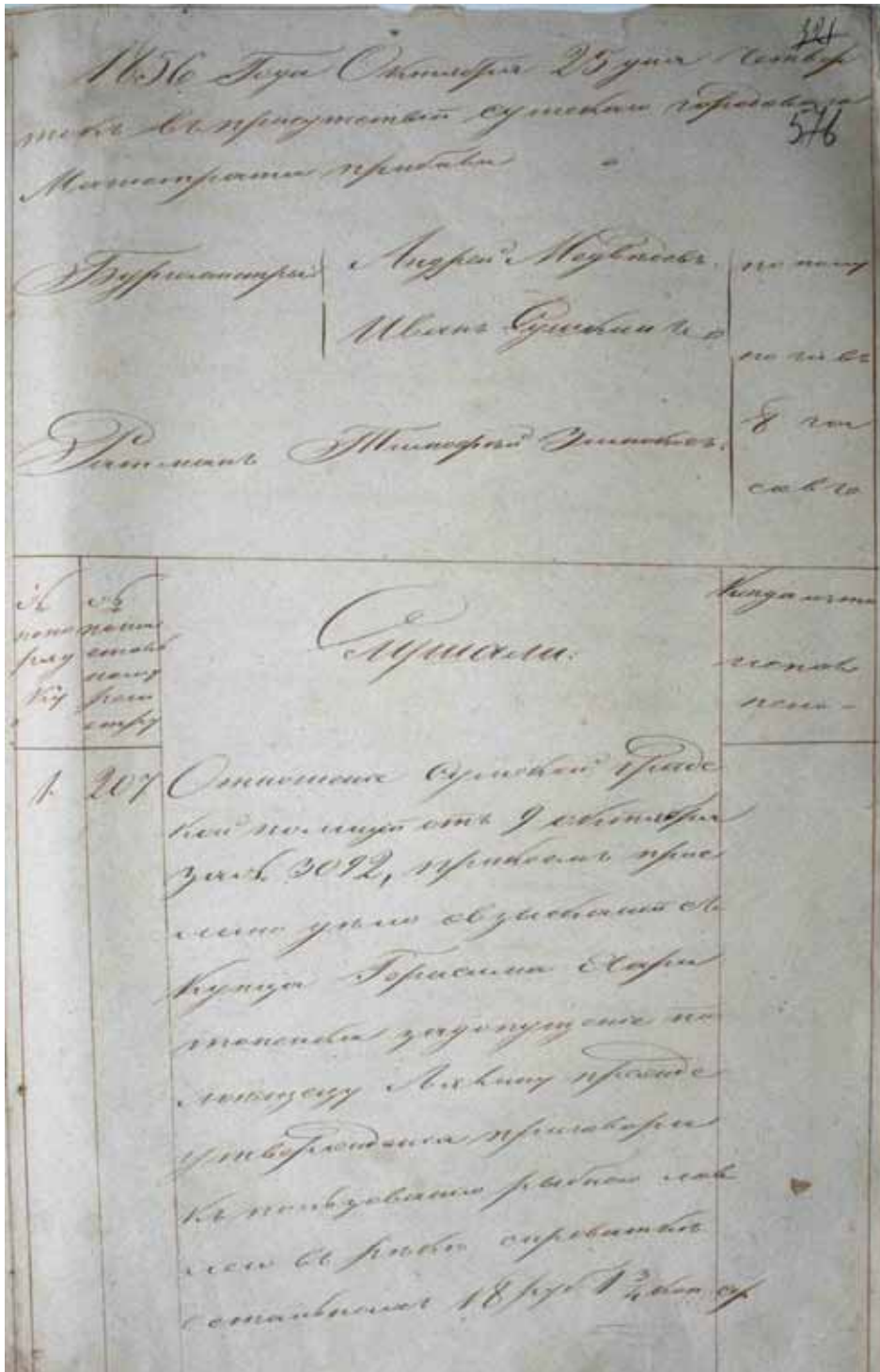
МЕТРИЧЕСКОЙ КНИГИ НА 1891 ^е ГОД			
Счетъ о умершихъ.	Мѣсяцъ и день.		Званіе, имя, отчество и фамилія умершаго.
	Смерти.	Погребенія.	
69	30	2	Сорода Сумъ Воскресенскій Спаса скаго Соборный коопт Герасимовъ сынъ Харитоненко Протоіерей Іванъ Максимовичъ Братъ коопта Степановичъ Посадничья Вашия Губинскыя

ЧАСТЬ ТРЕТІЯ, О УМЕРШИХЪ.		
Кто умеръ.	Кто исповѣдывалъ и приобщалъ.	Кто совершалъ погребеніе и гдѣ погребены.
	Протоіерей Іванъ Максимовичъ	Протоіерей Іванъ Максимовичъ сыновнѣ, съ Губинскыя

Метричний запис про смерть Івана Герасимовича Харитоненка
30 листопада (за старим стилем) 1891 року з книги
Троїцької церкви м. Суми Сумського повіту Харківської губернії.
Державний архів Сумської області, Ф-744, оп. 5, спр. 12, арк. 57 зв.-58.

№	Ім'я хтос родина	число року року	Ім'я хтос родина
59	Свободы ниродити Архатин человеческ акинез еан иго Сина шадин от Сина по ниродити Архатин Долго родина Сина Архатин	23	Свободы ниродити Архатин человеческ акинез еан иго Сина шадин от Сина по ниродити Архатин Долго родина Сина Архатин
60	Свободы ниродити Архатин человеческ акинез еан иго Сина шадин от Сина по ниродити Архатин Долго родина Сина Архатин	26	Свободы ниродити Архатин человеческ акинез еан иго Сина шадин от Сина по ниродити Архатин Долго родина Сина Архатин
61	Свободы ниродити Архатин человеческ акинез еан иго Сина шадин от Сина по ниродити Архатин Долго родина Сина Архатин	26	Свободы ниродити Архатин человеческ акинез еан иго Сина шадин от Сина по ниродити Архатин Долго родина Сина Архатин
62	Свободы ниродити Архатин человеческ акинез еан иго Сина шадин от Сина по ниродити Архатин Долго родина Сина Архатин	26	Свободы ниродити Архатин человеческ акинез еан иго Сина шадин от Сина по ниродити Архатин Долго родина Сина Архатин

Метричний запис про народження Івана Герасимовича Харитоненка 25 вересня (за старим стилем) 1822 року з книги Архангело-Михайлівської церкви сл. Нижня Сироватка Сумського повіту Харківської губернії. Державний архів Сумської області, Ф-387, оп. 1, спр. 1, арк. 47 зв.

Запис в книзі Сумського міського магістрату про купівлю купецьким сином І. Г. Харитоненком дворового місця в Воскресенському приході м. Суми. 9 грудня 1849 року. Державний архів Сумської області, Ф-767, оп. 1, спр. 17, арк. 969.

Височайшу подяку за пожертвування 30 тис. крб. на влаштування храму Олександра Невського при Сумському реальному училищі; 28 квітня 1890 р. нагороджено орденом Св. Станіслава 1 ступеня за заслуги у сприянні духовному відомству¹⁷.

Його службовці (управителі, цукровари, конторники) отримували велику платню, окрім неї витрачались значні кошти на подарунки найманим робітникам; заводські лікарі та фельдшери надавали медичну допомогу робітникам заводів та найбільшим селянам.

Він досяг і зробив багато, але не встиг створити в Сумах кадетський корпус; його побудував син, Павло Іванович Харитоненко, “с тем, чтобы в штатном составе этого корпуса было отделено 75 вакансий для своекоштных интернов..., из коих 50 вакансий для детей купцов и почетных граждан”¹⁸.

Так жив, мріяв, працював найбагатший наш земляк.

30 листопада 1891 року “города Сум действительный статский советник Иван Герасимович Харитоненко” помер; поховання відбулося 2 грудня на міському кладовищі¹⁹. Вже під час похорону, який харківська газета “Южный край” назвала “всенародным, чем-то действительно небывалым и редкостным в истории всей Харьковской губернии”, виникла думка про встановлення почесному громадянину міста Сум пам’ятника²⁰. Спочатку в клопотанні Думі було відмовлено, бо “заслуги, оказанные городу Сумам, не ставят его имени с именами великих русских деятелей, монументами которых украшены города России”²¹. Лише в травні 1894 р. дозвіл було отримано. 5 років знадобилось для того, щоб креслення, ескізи автора пам’ятника О. М. Опекушина знайшли втілення в граніті й бронзі; до монументу доклав рук французький скульптор Арістід Круазі, і фігура відливалась в Парижі під його наглядом²².

1 жовтня 1899 р. відбулося відкриття пам’ятника²³. Люди знову прийшли на зустріч з Харитоненком. Так він і стояв, немов охороняючи місто, немов і не скінчився земний вік Івана Герасимовича, бо благодійну діяльність наслідував його син і підростав онук. А потім пам’ятника не стало, як не стало господарів життя. І лише 23 червня 1996 року було відновлено історичну справедливість – на постамент повернулась фігура І. Г. Харитоненка роботи скульптора А. Івченка.

¹ Родовід Харитоненків див. Былая слава (родословная Харитоненко) // Козлов О. М. Родоводи Антоновичів, Мосцепанових, Нарановичів, Огієвських, Терещенків, Харитоненків. – Суми, 2006. – С. 27–40.

² Державний архів Сумської області (далі – Держархів Сумської обл.), ф. 387, оп.1, спр.1, арк. 47 зв.

³ Там само, ф. 767, оп. 1, спр. 18, арк. 576 зв.

⁴ Там само, ф.767, оп. 1, спр. 17, арк. 288–289.

- ⁵ Там само, ф. 767, оп. 1, спр. 17, арк. 969.
⁶ Там само, ф. 767, оп. 1, спр. 17, арк. 792.
⁷ Там само, ф. 151, оп. 1, спр. 2, арк. 188, 189, 192 зв.
⁸ Там само, ф. 235, оп. 1, спр. 5, арк. 55.
⁹ Южный край, Харьков, 1891, 7 декабря.
¹⁰ Держархів Сумської обл., ф. 235, оп. 1, спр. 5, арк. 43.
¹¹ Там само, ф. 235, оп. 1, спр. 5, арк. 62.
¹² Вера и разум, 1902, № 14, июль, кн. 2, с. 97.
¹³ Держархів Сумської обл., ф. 235, оп. 1, спр. 32, арк. 98.
¹⁴ Там само, ф. 235, оп. 1, спр. 93, арк. 1–38.
¹⁵ Там само, ф. Р. 2362, оп. 1, спр. 5, арк. 10.
¹⁶ Циркуляр по Харьковскому учебному округу. – 1885. – № 10. – С. 3; 1894. – № 1. – С. 8–10; Російський державний історичний архів (РДІА), ф. 1293, оп. 127, спр. 21, арк. 4.
¹⁷ Державний архів Харківської області, ф. 3, оп. 260, спр. 34, арк. 1–4, 8, 11, 12; РДІА, ф. 1343, оп. 39, спр. 5164, арк. 1–2.
¹⁸ Держархів Сумської обл., ф. 354, оп. 1, спр. 55, арк. 1.
¹⁹ Там само, ф. 744, оп. 5, спр. 12, арк. 58.
²⁰ Історія встановлення пам'ятника див.: *Покидченко Л. А.* Архивные документы об истории памятника И. Г. Харитоненко в Сумах // Матеріали другої Сумської обласної наукової історичної краєзнавчої конференції. Ч. 1. Історія / СДПІ ім. А. С. Макаренка. – Суми, 1994. – С. 54–58.
²¹ РДІА, ф. 1293, оп. 127, спр. 21, арк. 3.
²² Южный край, Харьков, 1899, 2 октября.
²³ Держархів Сумської обл., ф. 354, оп. 1, спр. 19, арк. 20.

Публикуются документы о благотворительности И. Г. Харитоненко, метрические записи о его рождении и смерти, материалы об установлении памятника И. Г. Харитоненко, автограф И. Г. Харитоненко.

Ключевые слова: Иван Герасимович Харитоненко; сахарозаводчик; меценат; благодетель; метрическая книга; Главная контора Харитоненко; Государственный архив Сумской области.

There are published the documents on the charity activity of I.H. Kharytonenko, the metrical records on his birth and death. The documents on his monument establishment, the signature of I.H. Kharytonenko

Keywords: Ivan Herasymovych Kharytonenko; the sugar manufacturer; the benefactor; the metrical book; the Main Bureau of Kharitonenko; the State Archives of Sumy Region.